

Poleg nemškega povzetka vsebuje knjiga tudi nemški seznam slik, tako da je delo uporabno tudi za madžarščine neveščega strokovnjaka. Pisatelj se je za delo temeljito pripravil z vprašalnico, ki jo je razposlal, z raziskavanjem v arhivih, z jezikoslovnim študijem in z uporabo bogate madžarske gospodarske literature. Tako mu je uspelo vzorno delo, ki je potrebno tudi vsakomur za primerjavo, kdor bo pisal o istem predmetu ali tudi o drugih področjih gospodarstva.

Vilko Novak

Spiro Kulišić, Život i kultura zaostalih plemena Australije, Okeanije, Amerike i Afrike, Sarajevo 1960, str. 152 sa 37 slika u tekstu i specijalnom geografskom kartom sveta.

Kulišićeva knjiga je naš prvi domači sintetički rad koji obradjuje život i kulturu zaostalih etničkih grupa na svetu. Taj posao je zahtevao mnogo truda i dosta veštine da se raznovrsna i obimna gradnja sažme, a da ipak obuhvati sve ono što je karakteristično uopšte i za svaku etničku grupu posebno. Kulišić je te probleme, neosporno, s uspehom savladao.

Knjiga je podeljena na dva dela: *Opšti* (s. 9—85) i *Posebni* (s. 85—148). U opštem delu je dat osvrt o privrednoj i materialnoj kulturi, društvenom životu, osnovnim znanjima, umetnosti i religiji. Kulišić promatra *privrednu i materijalnu kulturu* (s. 9—50) u procesu evolutivnog razvojnog stvaranja, počinjući od vatre, orudja, oružja, preko lova, ribolova, skupljačke privrede, zemljoradnje i stočarstva, a zatim prelazi na tehnološke procese (koža, kora, pletenje, tkanje, keramika), trgovinu, novac, saobraćajna sredstva, naselja, stanove, hranu, opojna pića, nošnju i ukrašavanje. Posebno su zanimljiva pišćeva razmatranja društvenog života (str. 50—65) naročito o porodici, rodu, plemenu, oblicima svojine, kao i nastanku jezika i pisma. Odeljak »*Osnovna znanja*« (str. 65—68) Kulišić logično počinje poznavanjem prirode primitivnog čoveka i dalje uvodi čitaoca kako se u svesti tih ljudi formira predstava broja, mere i vremena. *Umetnost* (str. 68—75) etničkih grupa o kojima je reč izražena je u slikarstvu, dekorativnoj umetnosti, skulpturi, muzici, igri i usmenoj književnosti. Njihova *religija* (str. 75—85) prolazi faze od animizma i verovanja u viša bića, preko totemizma i madjije.

U drugom delu knjige autor prelazi na etničke karakteristike pojedinih grupa, koje deli na: *Lovačko skupljačka plemena* (str. 85—122). Njih su sačinjavali Australijanci, Tasmanci, Bušmani, Pigmeji, Eskimi, Aleuti, Indijanci (Britanske Kolumbije, Kalifornije, šumske zone Severne Amerike, Prerija, zatim Bororo, Istočne Brazilije, Pampasa i Ognjene zemlje). U »*Zemljoradnička plemena*« (str. 122—144) spadaju Algonkinci, Irokezi, Indijanci Anda i Amazona, stanovnici Okeanije i Crnci tropske Afrike. Knjiga se završava poglavljem »*Neka stočarska i stočarsko zemljoradnička plemena Južne Afrike*« (str. 144—148) u koja spadaju Herero i Tongo Crnci, Nguni, Hotentoti. Na kraju je dat i spisak važnije literature koja je pri obradi dela korišćena.

Bez obzira što je autor, po svoj prilici, morao ekonomisati prostorom, on je uspeo da da lep i koristan pregled »uglavnom prema stanju koje su ispitivači zatekli od vremena prve kolonizacije pa do kraja XIX. i djelimično prvih decenija XX. vijeka« (str. 7). Pisac nije prikazao visoke kulture Amerike i Afrike jer ne dolaze u okvir ovakvog rada.

Knjiga je u celini ne samo zanimljiva, već i originalna. Ona nije kompilatorska, već se u njoj raspravlja o mnogim prvobitnim običajima sa savremenog naučnog gledanja. Posebno su zanimljive analize koje pisac vešto provlači od početka do kraja, a osobito u posebnom delu. Svaka etnička zajednica je izmerena jedinstvenim merilom: antropološke karakteristike, privreda, društveni život, materijalna i duhovna kultura. Razradjen je srodnički sistem, oblici svojine, umetnost i religija, sa svim svojim specifičnostima. Ukratko, dato je sve ono što je bitno o ovim zajednicama koje i danas često

žive na stupnju od kamenog doba do motičke zemljoradnje, potpomažući se skupljačkom i lovačkom privredom kao i primitivnim stočarstvom.

Knjigu u celini karakteriše vešto zapažanje primarnog, jasan, svakome razumljiv stil, sažetost i lepa preglednost, koju potkrepljuje 37 ilustracija. Ona će biti dragocen priručnik, ne samo studentima svih društvenih nauka, već i naučnim radnicima koje ova pitanja zanimaju. Poseban je doprinos našoj kulturnoj javnosti i širokom krugu čitalaca.

Petar Š. Vlahović

Leonhard Adam und Hermann Trimborn, Lehrbuch der Völkerkunde, Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart 1958. (str. 304).

Prominentni etnolozi surađivali su uz urednika kod izrade III izdanja udžbenika: F. J. Micha, R. Thurnwald, Joseph Haekel, F. Herrmann, M. Schneider, G. Deeters, K. Dittmar, Hans Novermann, Diedrich Westermann i M. Oberem. Svrha je knjige, da bude udžbenik (u prvom redu za studente) i time je naravno određen i njen karakter, način izlaganja i izbor materijala i širina obrade. Predmet je udžbenika prikaz suštine etnologije i njenih sastavnih dijelova, tumačenje njenih problema, kritički osvrt na njene metode, na značenje etnologije kao nauke i njenog odnosa prema graničnim naučnim područjima: pravu, sociologiji, ekonomiji i sl.). — U koliko su i mišljenja pojedinih suradnika raznorodna i njihovi stavovi obilježeni osobnim interpretacijama oni se slažu, da se etnologija bavi čovjekom, ali ne kao biološkim bićem (antropologija), već kulturnim, ako uzmemo kulturu kao grupnu pojavu jedne etničke jedinice. Prema tome etnološki pojam kulture ne vrednuje već samo obuhvaća cjelinu životnih izraza i to u svemu, što se odnosi na vanjsko vodenje života, na društvene uređaje i običaje, kao i duševne tvorevine.

U okviru etnološke problematike treba oprezno upotrebljavati oznaku »prirodni« narodi naprama »kulturnim«. Reguliranje odnosa prema prirodi nameće se i »civiliziranim« narodima i konačno *nema* naroda, koji bi u smislu objektivnog pojma kulture bili bez kulture. O »primitivnim« narodima možemo govoriti samo onda, ako riječ treba označiti nešto vremenski ranijeg, ali nipošto nešto »jednostavno« u pogledu životnog izraza. Treba samo uočiti neobičnu kompliciranost društvenih norma (i odgovarajuće obilje njihovih oznaka!) kod mnogih »primitivnih« naroda. Egocentrični stav zapadnjačke historije, koja uvijek nije stigla do univerzalno-historijskih aspekata često je uobručila ocjenu kulturnih dobara, zapadnih i orijentalnih visokih kultura. Međutim ne bi se moglo oporeći da će se u budućnosti i etnologija uklopiti u opću nauku o historiji kulture.

U okviru gornjih općih postava o značaju etnologije kreću se, naravno s izvjesnim odstupanjem i razmatranja pojedinih autora o metodama etnologije, duševnosti prirodnih naroda, religiji, pjesništvu, muzici, likovnoj umjetnosti, jeziku, društvenom životu, pravu, privredi i budućnosti prirodnih naroda.

Mirko Kus-Nikolajev

Werner Ziegenfuss, Gesellschaftsphilosophie. Grundzüge der Theorie vom Wesen und Erkenntnis der Gesellschaft; Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart 1954. (str. 150).

Otkad je Lewis Morgan, krajem prošlog stoljeća objavio svoje radove o društvenim vezama (naročito rodbinskim) primitivnih naroda, sve je češće dolazilo do ispreplitanja etnoloških i socioloških problema. Da etnologija uzmogne potpuno udovoljiti svojim zadacima potrebno je da vodi računa o historijskom slijedu t. j. socijalne pojave moraju se ispitati u svojim odnosima prema vremenu, dakle kao vremenski uvjetovane i smatrati kao